SIVAS'TAKİ "ÇABA" KİME AİT?

TAHSİN EREN

Yazının başlığını oluşturan soru cümlesine bakarak konuya ilişkin bir cevap ya da cevaplar vereceğim anlamı çıkarılmamalı. Bu cevapları bulmak o kadar basit ve kolay değil: Bulmak ve sunmak hayli zamanımızı alacağa benziyor. Barbarlığın psikolojik ve sosyolojik back- groundunu ilk bakışta tesbit etmek kolay gözükse de son tahlilde insanilikten yola çıkan bizler için çok kolay değil. Ama bu barbarlıkta "müslümanlar"ın "müdahil" olmadıklarını söylemek zor olmasa gerek.

Birikim Dergisi Sıvas'taki olaylardan hareketle hazırladığı özel sayısındaki[1] başyazı'da "çaba bizden, başarının nereden geleceğiyse önemsizdir" şeklinde kullandığı ifadeyi -ki yanılmıyorsam şimdiya kadar böyle bir ifade biçimi Birikim'in her hangi bir sayısında kullanılmadı- anlamlandırmak ve anlaşılır kılmak mümkün gözükmemektedir. Çünkü, biliyorlar ki, müslüman(lar) için "çaba bizden, başarı Allah'tan"dır. Niçin böyle bir gönderme yapma gereği duyuldu? Bir "adres" belirleme "çaba"sı mı var? Kestirmek güç... Yine de dergideki yazıların tamamına bakarak ve "hüsn-ü zan"da bulunarak bunun bir "tashih" olduğunu düşünmek istiyorum. Yoksa böyle bir mantalite ile "bir arada yaşama" düşüncesini ikincil düzeylere itme sonucuna katlanabilir miyiz? Bu düşünceyi, bir arada yaşama düşüncesini, oluşturan moral değerlerin yok edilmesine -hemen de- göz mü yumacağız? "...toplumun bütün bileşenlerinin çağrıldığı "toplumu yeniden kurma" alternatifini çıkaran bir insiyatifin gücüyle aşmak mümkündür"[2] düşüncesindeki temel mantıktan vazgeçip, çatışma ortamına mı sürükleneceğiz?

---

1. *Birikim* Dergisi, Sayı: 51, (Temmuz 1993).
2. Ömer Laçiner, "Sıvas Yangınında Türkiye", *Birikim*, Sayı: 51; s. 19.

Sıvas'taki "çaba"nın kişiliksizleşen bir toplumun üyelerine ait olduğunu ve bunda kitle kültürü ya da medya kültürü denen "ne menem" bir şey olduğu belli olan şeyin etkisini irdelemek gerektiğini düşünüyorum. Yani kendimizi...

Sıvas'ta olup-bitenlerde "seyirci" olanların eylemlerindeki esas unsurlar arasında dini motiflerden ziyade bir sürü bileşenin motiflerini gözlemlemekteyiz. Basına da yansıdığı gibi sloganlarda dini motiflerin kullanılmasının yanı sıra PKK aleyhtarı motifler de kullanılmıştır. Ya da yeşil bayrak arayanlar Türk bayraklarıyla karşılaşmışlardır gibi.

Kitle Kültürü ya da Medya Kültürü

İddia edilen şu; Kitle kültürü ülkeden ülkeye değişen bir "kültür" değildir ve standart bir yapıya sahiptir. Kitle kültürü "düşük" seviyelidir ve bu seviyenin "yüksek"e çıkmasını da istemez. Çünkü, zaten, uyuşturucudur. Özellikle "ekran" karşısında insanların bir tür yalnızlığı yaşamaları her şeyi bir "film" gibi algılamaları, çevresinde olup-bitenleri dahi ekranda seyrediyormuş gibi "seyretmeleri", kendi kendisine "yabancılaşması", ezcümle "ekranın büyüsü"ne kapılması bütün bunlar, yoksa H.Marcuse'un sözünü ettiği "tek boyutlu insan"a dönüşmek/ dönüştürülmek mi?

Kitle kültürünün en önemli özelliğinin eğitmek değil öğretmek olduğuna dikkat çeken bu konuda en çok "acı"yı yaşayanlardan biri olan Alija İzzetbegoviç, kitle kültürünün "manevi kıymetler'in seri halinde imalatıyla, kopyalarla, zevk ve değerden yoksun ürünlerle ve ferdiyete karşı ilgisizliği ile" kişiliksizliğe varan sonuçlar doğurduğunu ifade etmektedir.[3] Diğer yandan da aynı kitle kültürü gerçekle ilişkisi bulunmayan bir "kişilikler mitolojisi" oluşturmakta ve "bu araçların oluşturduğu yapay evren içinde, gerçek ve imgesel olan şeyler aynı pota içinde erimektedir."[4] Böylece de "çağdaş iletişim ideoloji"si tam istediğine ulaşmış olmaktadır; "dış dünyada olup biten her olguyu seyirlik

3. Ali İzzetbegoviç, *Doğu ve Batı Arasında İslam*, Türkçesi Salih Şaban, Nehir Yay., İst. 1987; s. 104.

4. Ertuğrul Özkök, *Kitlelerin Çözülüşü*, Tan Yay., 1985; s. 119.

bir meta haline" dönüştürerek gerçekle, imgesel olan karıştırılmaktadır zihinlerde.[5]

Bundan yaklaşık bir yıl kadar önce bir arkadaşım, İstanbul/Aksaray'da yaşadığı bir olayı anlatırken nasıl yorulduğunu şimdi daha iyi anlıyorum: Aksaray'daki köprünün altında kanlar içinde yerde yatan bir "insan"ı oradan geçmekte olan hiç kimse "farketmiyor." Ve saatlerce o "insan" orada yatıyor, ta ki "yardımsever" bir vatandaş "yardımsever" kuruluşlardan birine haber verinceye kadar. Oradan geçen insanlar için bu galiba "seyirlik bir meta" olmaktan öte bir anlam taşımıyor... Ya da iki gücün birbiriyle "çarpışması" sonrasında gerçekleştirilen "yargısız infaz"lara alkış tutup, destek veren kişilerle (doğrusu kişiliksizleşmiş kişiler), Sıvas'ta yangını seyreden insanlar açısından da olay sadece "seyirlik bir meta" değil mi? Bu ayrı gibi gözüken üç olayda da ortak bir mantalite var yine de; yani kitlenin dayanılmaz tavrı'nın görünümü.

Bunu biraz daha somutlaştırmak istiyorum. Seksenli yılların başlarında Amerika'da yapılan bir araştırmaya göre, bir Amerikan çocuğu ortaokulu bitirinceye kadar televizyonda yaklaşık onsekiz bin öldürme olayına şahit oluyor. Benjamin'in de ifade ettiği gibi "televizyon sadece yanlış yüzleri ve kamera karşısındaki bu yüzlerin gizli dürtülerini göstermiyordu, ayrıca, canlı yayının doğrudanlığı ile izleyicilere sanki ordaymış gibi deneyim imkanı da veriyordu."[6] Belki bizim bu kadar çok öldürme olayına şahit olmadığımız söylenebilir ama hepimizin maç yayını izler gibi Bağdat'ın bombalanmasını izlediğimiz, aynı oranda bir tecrübe vermiştir herhalde. Dünyanın bütün ülkelerinde aynı anda izlenen Bağdat'ın bombalanması, çağın en iğrenç olaylarına sahne olan Bosna-Hersek'i televizyon karşısında oturan, "seyreden" insanları "hiç kuşkusuz, bu Batı uygarlığının yabancılaşmayı kendisine temel alan toplumsal sistemi"nin yarattığını söylemek yanlış olmaz sanıyorum.[7] Şüphesiz "...dünya ülkelerindeki insanların edilgenliş-

5. E. Özkök, a.g.e.; s. 349.

6. Playthell Benjamin, "Görmek İnanmak Değildir", Çev. Süleyman Kalkan, *tezkire* Dergisi, Sayı: 3 (Mayıs 1992), s. 100. Alıntıdaki vurgular bana ait.

7. Ünsal Oskay, "Anlamak mı Korkmak mı", *Hürriyet Gösteri*, Sayı: 153 (Ağustos 1993); s. 33.

mişliği, apolitikliği (ya da akıl almaz ölçülere varan bir yanlış bilincin haklılaştırdığı fiili politikleşme biçimi) hiç kuşkusuz, kabulü olanaksız birşeydir".[8] Ne yazık ki, televizyona güvenen "eğitimsiz kalabalık" ile televizyon arasında hızla tuhaf bir ortak yaşam gelişti.[9] Ve böylece "dünyanın bugünkü acımasız 'efendilerine' kaderimizi teslim etmek" teyiz.[10] Bunun bir yanılsama olmasını ne kadar çok isterdim: Maalesef değil. Türkiye sanki gitgide şizofrenler toplumu haline gelmekte, bütün bir dünyayla birlikte. Televizyon programlarının seyredilmeleriyle ilgili olarak yapılan araştırmalara göre en çok izlenen program son aylarda kendisine gündemler bulan "Sıcağı Sıcağına". Yani ekrandan insanlara nasıl cinayet işlediklerini, çocuklara nasıl tecavüz ettiklerini, oteli nasıl yaktıklarını (Van örneği), suçluları devlet adına nasıl cezalandırdıklarını, intihar etmeyi nasıl beceremediklerini ve daha bir sürü şizofrenik vaka sayılabilecek insanların "sıcağı sıcağına" sunulduğu proğramı biz de sıcağı sıcağına oturup izleyebiliyoruz. Bu da yetmiyormuş gibi şimdi bir de "Yangın Var" var artık...

Bağdat'tan Sıvas'a Yol var mı?

Bağdat'tan Sıvas'a fiziki olarak yolun uzunluğu hepimizce malum. Ama duyarsızlık açısından galiba direkt bir yol var. Bunu da CNN'e ve tabii ki "Sıcağı Sıcağı"na borçluyuz. Sevgi, kardeşlik gibi erdemlikler yerine bir sürü erdemsizliği önümüze sürenler duyarsızlığı geliştirmede önemli bir paya sahiptir. Laçiner'in de bir düşünüre atıfta bulunarak söylediği gibi, "Sevginin karşıtı nefret değil, duyarsızlıktır... İnsana ait tüm sahici duyguların karşıtı zıt, ama yine de insani duygular değil, duyarsızlıktır". [11]

Esasa dönecek olursak, yani Sıvas'a, duyarsız insanların oluşturduğu ortam kimilerine göre provokasyon, kimilerine göre "yobazların" işi, kimilerine göre adresi belli olmayan barbarların ulaştığı bir doruk noktası vs. Galiba isabetli tesbitlerden biri Tanıl Bora'ya ait. Türkiye'de özellikle son yıllarda meydana gelen olaylara değinerek ve onla-

8. Ü. Oskay, a.g.m; s. 33.
9. P. Benjamin, a.g.m; s. 100. Alıntıdaki vurgular bana ait.
10. Ü. Oskay., a.g.m.; s. 34.
11. Ö. Laçiner, a.g.m.; s. 18.

rın değerlendirmesi ışığında Sıvas'a bakan Bora, "Sıvas'taki katliamda, provokatörlerle kitle arasındaki bağ daha inorganiktir, kitle daha anonim, eylem daha kendiliğindendir; failler değişik derecelerde iştirak ettikleri cinayetle yüzleşirken 'münferit eylemci' korkaklığr ve kaypaklığı içindedir" şeklinde ifadelendirdiği düşünceleri, aslında üzerinde durduğumuz "medyatik tip" leri tanımlıyor gibi. Ve devam ediyor; "...'normal' insanlar silahsız olarak 'normal' halleriyle oradadır... 'halk eğlencesi' halet-i ruhiyesi" içerisinde oradadırlar.[12] Ya da Ahmet Turan Alkan'ın tek kelimeyle özetlediği gibi bir "laubalilik" içerisinde insanlar oradadır.[13] Bunun ne mazur gösterilecek bir tarafı var ne de savunulacak. Aslında, varsa eğer, olaya taraf olanların hepsi belli oranlarda bir paya sahiptir ve benzer "duyarsızlığı" taşımaktadır. Çünkü, "...'kitle' heterojen yapısındaki ayrışmacı ve dışlayıcı gerilimlere cevaz veren kanallara yönelmek istidadındadır".[14]

Konuşan Sıvas mı?

Konuşan medya içerisinde sadece televizyon ekranları değil sorumluluk taşıyan; yıllardır yazılı basın bu ülkede "egemen güç" olmanın rantını sanırım yeterince kulandı. Sıvas olayları sonrasında yaptıkları yayınlarda yine tek adres gösterme cüretini ve cesaretini (!) gösterdiler. Olay malum, failler belli: "Yobazların isyanı". Hatta daha da ileri giderek fotoğraflarla insanları yanıltma konusunda oldukça mahir davrandılar. Milliyet, bir fotoğrafa dayanarak Sıvas Belediye Başkanını olayların baş faili gibi gösterip, hedef tesbitinde bulundu. Ama daha sonra bu yanlışlığı (!) farkedip, aslında fotoğrafın Belediye Başkanına çok benzeyen Belediye Meclis üyesine ait olduğunu ama bunun çok da önemli olmadığını düşündüklerinden olsa gerek "özür dileme" medeniyetini dahi göstermediler. Olayların yatışması için azami çaba gösteren bir insanı bu kadar kolay suçlamanın sebebi, bu şahsın önce müslüman sonra da RP'li bir Belediye Başkanı olması

12. Tanıl Bora, "Almanya'da Dazlaklar, Türkiye'de Yobazlar! -Neo-Faşizan potansiyel ve 'ilgilileri'", *Birikim*, Sayı: 51; s. 23.

13. Ahmet Turan Alkan'ın bu değerlendirmesi için bkz. Ruşen Çakır'ın "Sıvas Konuşuyor" yazı dizisi, *Milliyet*, 16.7.1993.

14. Ö. Laçiner, a.g.m.; s. 18.

mıydı? Aynı gazete olaylardan sonra bir de araştırma hazırlattı: "Sıvas Konuşuyor." Araştırmacı Ruşen Çakır'a ait bir yazı dizisi. Şimdi bu yazıdan bazı alıntılar yapmak istiyorum: "İl merkezinde islami ve milliyetçi çevrelerle yaptığımız görüşmelerde, 2 Temmuz 1993 Cuma günü yaşanan olaylardan dolayı derin üzüntüye kapılan çok az kişiye rastlıyoruz; ama açıkça sevinen de hiç yok." Bir başka ifade: "Biz de kundaklamayı onaylayan kimseyle karşılaşmadık. Ama mazur göstermeye çalışan çok kişi oldu."[15] Eğer bu ifadelerden, islami ve milliyetçi çevrelerin bu işi bilinçli bir şekilde gerçekleştirdiklerini ama "açıkca" sevinemedikleri ve yaptıklarını "mazur göstermeye" çalıştıkları sonucuna varılırsa, bu yeni bir takım olaylara gebe olduğumuza; bir arada yaşamanın imkansızlığına tekabül etmez mi? Ya da "yeni" bir ifade biçimi ile "aynı adres"e gönderme yapmak değil mi? Olayların büyümesini daha soğukanlı bir dil kullanarak engellemek söz konusu iken, zaten tarihin ve geleneğin oluşturduğu bir takım olumsuzlukları bünyesinde taşıyan Sıvas için yapılması gereken bu mu? Ruşen Çakır daha sonra yazdığı bir makalede de, "Sıvas'ta görüştüğüm milliyetci-muhafazakar çevrelerin çaplarının çok üstünde bir olaya neden olduklarını ve bunun da farkında bulunduklarını gözlemledim. Bunun ağırlığı altında eziliyorlar. Bu ezikliği ise saldırgan bir küstahlıkla silmeye çalışıyorlar. Önlerine gelene saldırıyorlar."[16] Biçiminde gazetede yazdığı diziden farklı bir üslub kullanmıyor. Oysa bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar olarak bir arada yaşamanın yollarını ararken daha farklı ifadelendirmelere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Ruşen Çakır'ın da bir arada yaşamak gibi bir derdi olduğunu bildiğim için bunları söylemek gereğini hissettim.

Toplumsal yapı içerisinde yer alan "yapılanmalar" bir üstünlük ilkesinden hareket etmeye başlayınca, ortalık "toz-duman"a boğulmaktadır. Artık bu yapılanmalar içerisinde bulunan "özne" için "hakikat... bir kere ve bütün zamanlar için kendisine veril(miştir); kendisinin hakikat üzerinde bir tekeli" olduğuna inanması ise zorunluluk halini almaktadır. "Halihazırda ne Müslümanlar ne de Türkiye'de varolan di-

15. R. Çakır, a.g. yazı dizisi. alıntılardaki vurgular bana ait.

16. R. Çakır, "Küstah Timsah", *Birikim* , sah: 51; s. 84. Alıntıdaki vurgular bana ait.

ğer ideolojik ya da toplumsal gruplar bu zorunluluğun tanındığını ve kabul edildiğini gösteren bir duyusal eğilim içerisinde gözükmüyor". [17] Böylece yıllardan beri bu topraklar üzerinde yaşayan insanlar arasında değişik "sahiplikler" söz konusu edilmiştir. Bir kısım insanlar kendileri dışında kimseyi "ortak" olarak görmemekte ve gerektiğinde "malum" yerlere davetiye çıkarılmaktadır. Ya da "onlar" dışında kalanlar yok edilmesi gereken "kitle"ler haline dönüşmektedir, ki bu düşünce değişik çevrelerce -laik, müslüman, milliyetçi, sosyalist vs. -zaman zaman filizlenme ortamı da bulabilmektedir. Bu ülkede yaşayan müslümanların inançlarına gereken saygıyı göstermeyen, İslama ve O'nun Peygamberine hakaret etmeyi "düşünce özgürlüğü" adına savunanlar olduğu gibi; maalesef "otel yakanlar/yaktıranlar"da var.

Şunu vurgulamakta bütün toplumsal kesimler için fayda var: Bu olayda yer alan "failler" (onlar her kimse) ve "seyirciler" dışında kalan müslümanların doğrudan bir sorumluluğu olduğu söylenemez. Nitekim Çiğdem'in de isabetle belirttiği gibi, "...bütün dinler... köklü bir dönüşüm geçirerek monolitik yapılarını kaybettiler. İslami iletişim kanallarının yayılmasını engellemek üzere belli bir döneme kadar baskı altında tutulduğu Türkiye'de bile, din artık tek ve bölünmez bir gövdeyi değil, önemli ve bazen asli ayrımları da bünyesinde barındıran merkezsiz bir yapılaşmayı ifade ediyor".[18]

Toplumsal Ahlâklılık mı, İktidar mı?

Müslümanlar olarak gündelik hayatımızın bütün alanlarını kapsayan dinimize bakışımızda yer yer farklılıklar göze çarpmaktadır. Esasında bu, bir zenginliğin ifadesi olmakla beraber, vurgu yapılan noktalar açısından "merkezsiz bir yapılaşmayı" da beraberinde getirmektedir. Algılamalardaki farklılıklar, "tarih olarak İslam", "kültür olarak İslam", "davranış veya ahlak olarak İslam" ve "iman olarak is-

17. Ahmet Çiğdem, "Din Toplum ve Kamusallık", *Birikim*, Sayı: 51, s. 82.

18. A. Çiğdem, a.g.m.; . 78.

lam"[19] şeklinde ayırımlara tabi tutulduğu gibi buna benzer kavramlaştırmalardan da söz edilebilir.[20]

Bu kavramlaştırmalar sonucunda ön plana çıkan, "iktidar hırsı"nı herşeyin üstünde tutan ve bunu da aktüel kılmaya çalışan düşünce, ister istemez, "topluluğun ahlaki yapısını yükseltmek ve insanları faziletli bir hayat sürdürmeye çağırmak"[21] ilkesini ikincil konumlara itmektedir. Din'in esasını oluşturan ama günümüzde gitgide ikincil konumlara itilen "topluluğun ahlaki yapısını yükseltmek" söylemi kendisine "hayat hakkı" bulmakta zorlanmaya başlayınca, din artık bir "iktidar aracı" olmakla eş anlama gelmektedir. Ki bu da problemlerin İslami yollarla yok edilebileceği fikrinin önünü tıkayan önemli bir engel halini almaktadır. Böyle bir sonuç kimin "işine" yarıyor?

Son yıllarda Orta-Doğu ve Türkiye özeline ve hatta dünyanın değişik bölgelerine baktığımızda İslami yönelimlerin ve "uyanışların" önemli gelişmeler gösterdiğini söylemek mümkündür. İslami yönelim ve uyanışlar, yaşadıkları topraklar üzerindeki problemlemlerle ilgili olarak kendilerini sorumlu hisseden insanlar açısından, "yeniden" dine dönerek çözümler bulunabileceği fikrini başat kılmaktadır. Komplocu teoriler üretmek açısından değil ama yine de bir "komplo kokusu"

19. Bkz. Abdullah Laroui, *Tarihselcilik ve Gelenek* Çev. Hasan Bacanlı, Vadi Yay., Ankara, 1993; s. 102-105. Bu kavramlaştırmaya A. Çiğdem de a.g.m. de gönderme yapmaktadır.

20. Laroui'nin kavramlaştırmasına gönderme yapan Çiğdem'de benzer ayrımlara dikkat çekmekte; "Fundemantalist konum", "Kültüralist konum" ve "Moralist konum". Çiğdem, "Bu pozisyonların arasına bir ayrım çizgisi koymak amacıyla farklılıkların özellikle belirginlik kazandığı politik düzeyde fundemantalist konumun daha pürist ve jakobin, kültüralist konumun muhafazakar ve uzlaşmacı, moralist konumunsa liberal ve özgürlükçü ya da görece daha demokratik olduğu söylenebilir" diyerek, bunların "asli" olmadığını ve bu ayrımın ögelerinin "belli bir düzeye kadar birbirlerine indirgenebilir"liğinden söz etmektedir; Bkz. A. Çiğdem, a.g.m.; s. 78: ve dip not: 9. Ayrıca Ali Bulaç'da önceleri "Politik İslam", "Kültürel İslam" ayrımlarını kullanırken daha sonraları "Resmi İslam" ve "Sivil İslam" kavramlarının kullanılmasının yerinde olacağı düşüncesiyle bu iki kavramı tercih etmiştir. Bulaç, "Resmi İslam'ın yukarıdan aşağıya müslümanlaşmayı esas alan, bir devlet projesine dayanan ve siyasal iktidarı merkeze alan bir düşünce biçimi olduğunu, "Sivil İslam'ın ise, Ümmet'i devletin önne geçiren ve bir "toplum projesi"ne dayanması sebebiyle aşağıdan yukarıya müslümanlaşmayı öngören bir düşünce biçimi olduğundan söz eder; bkz. Bulaç; *Nuh'un Gemisine Binmek*, Beyan Yay., İst., 1992; s. 80-90.

21. A. Çiğdem, "İslamiyetin Doğuşu", *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, İletişim Yay., Fasikül No: 75 (14 Mayıs 1990); s. 2574.

olduğuna dair oldukça önemli ipuçları vermesi açısından çoğu insanın hem fikir olduğu Sıvas ve benzeri olaylarda, müslümanların terörle "varolabildiklerini" ve bunun yanı sıra İslam'ın öngördüğü çıkış yollarının "geçersiz" olduğunu kanıtlamak için, kimin tarafından ve kimlere yönelik olduğu tam olarak algılanamayan "terör", İslami çözümlerin toplumsal zeminde bulduğu yankıların yok edilmesine yönelik olarak kullanılmaktadır. Eğer bu bir "oyun"sa, bu oyuna karşı durmak nasıl müslümanların sorumluluğu içerisindeyse, aynı zamanda bu topraklarda yaşayan tüm toplumsal grupların da sorumluluğu içerisindedir. Bir müslüman olarak her zaman söylemekten kaçınmadığım bir ifadeyi yinelemek istiyorum: Bilinmelidir ki, eğer ortada bir "hesap" varsa "Allah'ın da bir hesabı vardır."

Ya "Yeni Bir Moğol İmparatorluğu" Ya da Hesap Gününe İnanmak (*)

Sıvas olaylarından sonra İslam tarihinden buna benzer bir olay bulmaya kalkışanlar, yanıldılar. Çünkü İslam tarihinde böyle bir "olay" yoktu. Hatta İslam tarihi "seyirci" olmayan müslümanların oluşturduğu bir tarihti. Bu nedenle belirtmek gerekir ki bu tip barbarlıklar karşısında, müslümana düşen o yangını "seyretmek" değil, yangına "bir kova su" dökmektir.

Yazının başına dönecek olur isek, "medyatik tip"lerin çoğalmasına çanak tutan "efendi medya" seyirci toplayabilmek amacıyla Sıvas'ı ya da yargısız infazları ya da cinayetleri, "ders alınsın" diye tekrar tekrar ekranlara/manşetlere taşırken kendi karşısındaki pasif kitlelerin duyarsızlığını katmerleştirerek yeni bir sorumluluğun altına daha girmektedir. Bize düşen bu "efendi medya"ya karşı "müdahil" bir konumda bulunmaktır. Yoksa bu "seyirden" hepimiz payımızı alacağız, şüphesiz. Medya dışında belki de içinde, bir başka "sorumludan" daha söz etmek mümkün; müslümanları "...ezen, başkalarını da ezen, bu

* Yeni bir Moğol İmparatorluğu tanımlaması Ünsal Oskay'a ait. Bkz. Oskay, "Anlamak mı Korkmak mı", Hürriyet GÖSTERİ, Sayı: 153 (Ağustos 1993).

ülkenin bir özgünlüğü olarak başlı başına bir siyasi mihrak oluşturan devlettir. Laik devlet, kendisine biat etmeyen laiklerin çırasını yakmakta mahir, onların yakılmasını seyrederken sinsi ve korkak, cesetlerin dumanı üzerinde siyaset tütsülerken pişkindir".[22]

Yoksa "Hesap Günü"ne inanan müslümanların böyle bir olay karşısında "müdahil" olmak yerine "seyirci" kalmaları kabul edilemez bir durumdur. "Yeni bir Moğol İmparatorluğu"na dönüşen dünyamızda hala seyirci olmaya devam edeceksek, varoluşumuzu yeniden sorgulamamız gerekmektedir; yoksa çok ciddi bir toplumsal şizofreniyle karşı karşıyayız demektir.

22. Ümit Kıvanç, "Giderayak Merhaba", *Birikim*, Sayı: 51; s. 37.